

דברי שי"ח

ממרח רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

בס"ד

שישים המה ממלכות

לרגל הזכיה הגדולה בהוצאת שש מאות גליונות דברי שי"ח, שהיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאוד. אמרנו לעלות על הכתב בסימן מספר השש מאות, אודות 60 המסכתות שרבינו היה בקי בהם עד לאחת ולמדם חזור ושוב מידי שנה, בשנה. והבאנו על כל מסכת איזה ענין או עובדא מרבינו, או עצה למי שזקוק לישועה, והוא טיפה מהים הגדול. ותן לחכם ויחכם עוד. [השתמשנו הרבה בס' להדבק לנכדו הגאון ר"ג הוניסברג שליט"א] וכן כתבנו היכן נכתבו חידושי רבינו על מסכתא זו, וכמובן שיש להזכיר את הספר שיח השדה ח"ג שבו הערות על כל הש"ס, וכן ביאורו לירושלמי, וקונטרס על המהרש"א בכל הש"ס. וכן עוד ספרי תשובות, של כמה מתלמידיו שענה להם רבינו תשובות בכל הש"ס כגון חידושי מרח"ה הגר"ח קניבסקי על הש"ס שה"ל תלמידו הרה"ג ר' יצחק אהוב ציון שליט"א. וס' אריה שאג להרה"ג ר"א כהן, וס' לשיח בשדה להרה"ג רש"ד פרידמן שליט"א, וסדרת הספרים עזרת אליעזר על הרבה מסכתות הש"ס מתלמידו הרה"ג ר"א קרביץ שליט"א ועוד ועוד. וממסכת סנהדרין עד סוף הש"ס הבאנו בגליון 'דברי שי"ח' במשך השנים מדברי תורתו על סדר הדף היומי.

ונישא תפילה לבורא עולם עד עזרנו רחמין ולא עזבנו חסדך, ואל תטשנו ה' אלקינו לנצח ונזכה עוד רבות בשנים להרבות והגדיל בתורת רבינו זצ"ל, וחכות תעמוד לנו ולזרענו עד סוף כל הדורות, אכ"ר.

ברכות

סיפר הגר"ג הוניסברג שליט"א שיום אחד בתשעת הימים בצהרי יום הלך רבינו לנוח וישן לא יותר משעה וכשקם ביקש שיביא יין, כי סיים מסכת ברכות. וחשב שהתבלבל ואמר לו עכשיו לא אווזים בברכות. והשיב רבינו כעת בשינה סיימתי מסכת ברכות, ואח"כ נסתפק אם על סיום בחלום מותר לשתות יין בתשעת הימים ולבסוף רק שתה מיץ. [עי' בס' קניני חיים ערך בתלמוד]

פאה

בערב שביעי של פסח רבינו זצ"ל כבר מסיים את מסכת ברכות אותה החל ללמוד בערב פסח. בשביעי של פסח מתחיל רבינו ללמוד זרעים פותח ש"ס וילנא ומתחיל ללמוד מסכת פאה סופר שמונה דפים ומסתיים בפרק שלישי של דמאי, כנגד שמונה הדפים הללו צריך ללמוד ירושלמי המשמעות היא שביים אחד צריך ללמוד ירושלמי כל מסכת פאה ודמאי עד פרק שלישי לפעמים מדובר בארבעים דפים ירושלמי ביום, ולפעמים אף בחמישים דפים וזו עבודה שאי אפשר לתאר לכן אמר לי רבינו זצ"ל זה השבוע הכי קשה בשנה.

*

חידושי על מסכת פאה יצאו לאור בספר שיערי אמונה - שמעתי מרבינו שרצה שיהיה חיבור כצורת מהרש"א על הו"ש והרמב"ם בסדר זרעים ולפיכך חיבר ספרו שיערי אמונה, וכפי שביאר רבינו בהקדמתו לספרו שיערי אמונה ע"ש.

דמאי

אחד מהנכדים שאל את רבינו האם מה שכתוב אין

מעבירין על האוכלין זהו דוקא בכזית או אפי' בפחות. רבינו השיב לו זה ירושלמי מפורש, שאל איפה והשיב בדמאי. הביא ירושלמי דמאי שיראה בפנים. רבינו עיין כמה רגעים ולא מצא חיפש שוב ואמר זה צריך להיות כאן בירושלמי בפרק ג' חיפש רבינו חיפש וחיפש. אחר כרבע שעה נאנח רבינו ואמר אני לא מבין איפה זה נעלם, למדתי זרעים ולמה פתאום אני לא מוצא צריך שורה זה צריך להיות ולמה פתאום אני לא מוצא צריך לחזור שוב על כל זרעים. ושוב מצא במסכת דמאי פרק א' סוף הלכה ב'. וראה עוד ש' שיערי ציון בהקדמה או' ד'.

*

חידושי על מסכת דמאי יצאו לאור בספר שיערי אמונה

כלאים

שמעתי מהחברותא של רבינו שלמד עמו מסכת כלאים כשהיו עושים החשבונות רבינו היה מחשב בעל פה והוא החברותא היה מחשב ע"ג דף לפי כללי החשבון. ותמיד היה תוצאת החשבון של רבינו יותר זריז ויותר מדויק.

סיפר הגאון ר' דב לנדו שליט"א שכאשר רבינו היה נער צעיר והוריו גרו עם מרח"ה חזון איש זצוק"ל, רצה רבינו ללמוד למעשה את הלכות כלאים, ולקיים מצוות מתנות עניים, וזרע בחצר ערוגה עם כמה סוגי ירקות, ובא לשאול את החזון איש כמה עליו להרחיק בין סוגי הירקות כדי שלא יהיה כלאים, והורה לו החזון איש להרחיק טפח וחצי (51 ס"מ) בין כל מין ומין, (כפי שפוסק בספרו), ואמר רבינו שהסיפור נכון. (שמעתי מנכדו של רבינו)

*

שביעית

מרח"ה רבנו זצ"ל רגיל לומר ולחזק בכל תקופה שלפני השמיטה ובתוך השמיטה ללמוד דיני שביעית ומסכת שביעית, ובזה רואה חובת היום, וזכות עצומה לינצל מהרבה צרות, ולראות ישועות גדולות.

*

חידושי על מסכת שביעית יצאו לאור בספר שיערי אמונה. וכן ליקוט מכל ספריו יצאו לאור ע"י תלמידו הגר"מ איזקוב. וכן ע"י תלמידו הגר"ע ברנשטיין.

תרומות

רבינו היה לומד מסכת זו בחודש ניסן לע"נ ר' יעקב הלפרין ז"ל ובחודש אב לע"נ אשתו ע"ה מטעם הכרת הטוב ובחודש אב התחיל ללמוד מסכת תרומות ולומד כל יום שני פרקים והסדר הוא שלומד את כל המשניות לפי הסדר והיכן שהפסיק בניסן הוא ממשיך באב וכן הלאה ומניח דף בתוך המשניות כדי לדעת היכן הוא אווז. ולדוגמא בסוף חודש ניסן הניח הדף במסכת תרומות ועי"ז ידע להתחיל בא' אב מסכת תרומות והוסיף רבינו שהיום ו' אב התחיל פרק י"א וי"ב מתרומות כסדר ב' פרקים ליום.

*

חידושי על מסכת תרומות יצאו לאור בספר שיערי אמונה.

עורך: יצחק גולדשטוף

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה 1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה 4310

מעשרות

אל רבינו הגיע אברך ואמר שבביתו יש עכברים ואינו יודע מה לעשות נגדם אמר לו רבינו האם אתה מקפיד על מעשרות וכתוב בירושלמי שעכברים באים בעוון שאין מעשרים השיב האברך אצלי תמיד מעשרים אמר לו רבינו אולי בכל זאת יש דבר שאין מעושר ענה האברך שוב אצלי הכל מעושר אמר רבינו אם ככה זה באמת פלא תבדוק שוב אולי משהו לא מעושר ואז פתאום השיב האברך שאכן לאחרונה הפסיק לעשר את הלחם כי מגיע מהכשר מהודר ענהו רבינו תעשר גם את זה והכל יהיה טוב וכך הוה.

*

חידושינו על מסכת מעשרות יצאו לאור בספר שערי אמונה.

מעשר שני

שח לי הגר"נ ויספיש שליט"א ששלח פעם מכתב שאלות במעשר שני למרן זצ"ל, וכתב לו על שאלה אחת שאלת אותי את זה כבר, על אף שהוא עצמן לא זכר את זה, וגם עברו כמה שנים מאז.

ופ"א שבא אלי, אמר לו רבינו תבחן אותי בבקשה על מעשר שני.

*

חידושינו על מסכת מעשר שני יצאו לאור בספר שערי אמונה.

חלה

הנה מצות הפרשת חלה קיבלה ע"ע הרבנית ע"ה ופירסמה זאת בכל העולם כולו כוח המצוה וסגולתה, ונביא ממה שסיפרה: בחודש תמוז הייתי צריכה ללדת וכ"כ פחדתי אמרתי אחרי שנה קשה כל כך מי יודע ח"ו איך יצא הילד הזה וקיבלתי על עצמי שאי"ה אם הכל יהי טוב והילדה תהי' בריאה ושלימה אני אופה חלות כל שבוע אז זה הי' דבר קשה כי היו צריכים ללכת כל שבוע לקנות קמח במאפית ויזניץ להכין בצק בבית וללכת עם התבנית לאפות בתנור של המאפיה וב"ה הלידה עברה בשלום. ומיד אחרי הלידה הי' נס וקבלתי מתנה לבית תנור אמנם קטן והאפיה היתה לוקחת בו בערך חצי יום וכל רגע צריך לבדוק מה קורה כשבעלי ר' חיים ראה שזה כ"כ קשה לי הוא אמר מותר לך מותר לך כי בעל יכול להפר נדרי אשתו ביום שומעו אבל אני לא רציתי לשמוע מזה אחרי כזה נס שנולדה בריאה רציתי לאפות לבד ולהפריש חלה.

וכשתלמידיו הרה"ג ר"י אוהב ציון שליט"א הקים בימי השבעה לפטירתה כולל לע"נ בבית רבינו, הורה רבינו שילמדו סדר זרעים ויתחילו במסכת חלה.

*

חידושינו על מסכת חלה יצאו לאור בספר שערי אמונה. וכן ליקוט מכל ספריו יצא לאור ע"י תלמידו הגר"מ איזקוב.

ערלה

סיפר רבינו שאביו הקה"י שלחו לרב מטשעבין זצ"ל לשאול שאלה בענין ערלה והזהירו שלא יאמר מי הוא כי חשש אז לא ירצה לפסוק להם. ואחר ששאל אמר לו הרב מטשעבין שיענין בזה וישלח לו תשובה רק רוצה לדעת לאן לשלוח בחכמתו שע"ז ידע מי הוא וכיון ששאל אמר לו את שמו ואמר לו הא זה אתה ואח"כ כבר שלח לאבא מכתב בנידון.

*

חידושינו על מסכת ערלה יצאו לאור בספר שערי אמונה.

ביכורים

נכחתי כשנשאל מרן הגר"ח קניבסקי כסלו התשע"ז באחד מבתי הכנסת בחו"ל לומדים בכל ערב שיעור משניות ועתה סיימו ללמוד ג' פרקים ראשונים של מסכת ביכורים ושואלים שראו שלפרק ד' בביכורים יש ב' נוסחאות איזו מהן ילמדו.

והשיב הרב ילמדו את ב' הנוסחאות.

*

חידושינו על מסכת ביכורים יצאו לאור בספר שערי אמונה.

שבת

רבינו סיפר שהתארס בל"ג בעומר בירושלים אבא הסטיפלר היה אבל לא החזו"א ואמרתי שטיקל תורה הוא מודפס בשיח השדה ח"ג על מסכת שבת על דף צ"ג ד"ה תוד"ה ואמאי עמ' בספר נ"א רק הסבא הרה"צ ר' אריה לוינ' זצ"ל דיבר כמה מילים.

הבן הגר"ר יצחק שאול שליט"א מספר, כשנכנס ליש"ג פוניבז' אמר לו הסבא הסטיפלער זצ"ל דע לך שאבין שלמדו ביישיבה מסכת שבת למד וחזר מאתיים פעם על כל המסכת, וכשיספר זאת לאביו רבינו זצ"ל אמר לו זה לא היה מאתיים אבל יותר ממאה.

עירובין

סיפר רבינו שלמד עם אביו זצ"ל לפני הבר מצוה מסכתות קשות כמו עירובין זבחים מנחות חולין אך לא כל הש"ס, והשאר אבא רצה שאלמד לבד.

פסחים

סיפר רבינו על אביו הסטיפלר זצ"ל שלמד איתו בלילות שבת פרק כל שעה (פ"ב בפסחים). וכשיסיים ללמוד עמו את הפרק ידע זה כ"כ טוב עד שיכל לפלפל בזה עם רבנים גדולים, וסיפר שהחזו"א היה יושב בצד ומקשיב ואף העיר להם הערות

שקלים

כמה פעמים כשנשאל רבינו מה נקרא סיום הש"ס, משיב שמסתבר שצריך לסיים גם סדר זרעים טהרות ואמר אני לומד גם מסכתות קטנות כל מה שהודפס בש"ס ווילנא. וגם ירושלמי מסכת שקלים צריך ללמוד כפי שהודפס בוילנא עם ש"ס בבלי.

*

חידושינו וביאורי רבינו על שקלים נדפסו ע"י חתנו הגר"ז שליט"א.

ראש השנה

אחד שאל לפני ר"ה במה להתכונן לר"ה? אמר רבינו ללמוד מסכת ר"ה.

*

מספר הגר"צ רוטברג שליט"א: כשהגענו ללמוד מסכת ראש השנה, הוא אמר שעכשיו נלמד לפני כן רמב"ם הלכות קידוש החודש, וכך למדנו את כל הרמב"ם במשך כחצי שנה. יש בו הרבה חישובים סבוכים כידוע, הוא היה מחשב את הכל בראש, ואני הייתי עושה על הדף, ותמיד הוא היה משיג, והיה צודק...

יומא

אחד שאל לרבינו איך להתכונן ליו"כ? אמר לו רבינו ללמוד מסכת יומא.

סיפר הגר"א מן שליט"א דבר נורא, ד' קרח כ"ח סיון תש"נ. אמר לי רבינו הגרח"ק זצ"ל כי אתמול, היה

צורך שמישהו יוציא בברכות התורה כי לא ישן כל הלילה, ואע"פ שעשה בלילה את כל העצות להירדם, לא איסתיע מילתא. ואח"כ ביום הצטער הרבה בעייפותו כדי להשלים את הלימודים הקבועים שלו.

שתק רבינו ולפתע המשיך לאמור, אני יודע לעניות דעתי [כלשוננו] מדוע זה אירע, כי בלילה, הנכד הממונה על קבלת קהל אמר כי לא יהיה קבלת קהל, כיון שהיה צריך לנסוע לשמחה משפחתית, ואז אמרתי לעצמי א"כ טוב הדבר שאספיק עוד ללמוד ולסיים את מסכת יומא - שאני אווז כעת בלימודה, לכן נענשתי, חשבתי שארוויח לכן הפסדתי. והנה הלילה, שכן קיבלתי את האנשים, ברוך ה' נרדמתי מיד.

*

מאות תשובות מרבינו על מסכת זו נדפסו בס' סוכת חיים על יומא.

סוכה

לאברך שבא אל רבינו לשאול שאין לו מקום בדירה וצפוף מאד לילדים אם יעבור דירה חדשה גדולה ומרווחת יותר. השיבו רבינו: למדת מסכת סוכה שם כתוב בגמ' שהילני המלכה היו לה שבעה ילדים וכולם היו בחדרים קטנים מאד, סוכה ב.ב. אם הם הסתדרו גם אתה יכול להסתדר. והיה רגיל רבינו לומר שבית קטן הוא סגולה להרבה ילדים. (סגולות חיים)

*

חידושינו רבינו עמ"ס זו נדפסו בס' שיח הסוכות.

ביצה

הסדר שרבינו לומד את המסכתות בסדר מועד הוא ביצה תענית מגילה חגיגה מועד קטן כפי הסדר של הרמב"ם. שמעתי מרבינו שלומד בסדר לימודו מסכת שקלים ואח"כ מסכת יומא וכו' כמו סדר המשניות. והוסיף רבינו כי מה שמסודר בסדר הגמ' סדר אחר הוא משום שכל אחד סידר זאת איך שרצה.

תענית

סח רבינו בצעירותי נסענו לנוח בצפת בחודש אב יחד עם מרן החזו"א ולמדתי מסי תענית ובקשתי מהחזו"א שילמד איתי הוא הסכים ולמד איתי כמה ימים וחלק מהחידו"ת שנתחדשו לי ממנו כתבתי בשיח השדה ח"ג מסכת תענית.

עש"ק בלק גמר מסכת תענית, ושם סוף תענית אי' ת"ר יפיות שבהן כו' מיוחסות כו' מכוערות כו' ובלבד שתעטרנו בזהובים אמר רבינו בשם הגר"ר ארי' לוינ' זצ"ל דהפ"י הוא דמי שלקח יפיות הי' לו חשבון בזה שלא יתן עינו באחרת ומי שלקח מיוחסות ג"כ הי' לו חשבון של יחוס ברם המכוערות הלא לקחום רק לש"ש בלי חשבונות ברם אם עי"ז היו נפטרים מנדוניא עדיין יש כאן ריווח ואי"ז כולו לש"ש וע"כ אמרו ובלבד שתעטרנו בזהובים ואז כולו לש"ש. ועי' מש"כ רבינו בס' טעמא דקרא החדש עמ' רט כע"ז.

מגילה

רבינו אמר לאחד ללמוד מסכת מגילה ביום פורים לישועה.

כמו"כ אחד שאל את רבינו שאין לו שמחה, א"ל רבינו שילמד מסכת מגילה מכיון שזה בעניני פורים שכולו ענין של שמחה.

*

חידושינו רבינו למסכת זו נדפסו בס' שיח חנוכה ופורים.

ובקו' חידשו הגר"ק לפורים.

מו"ק

אחד שאל לרבינו שמלמד מסכת 'מועד קטן' ועכשיו צריך ללמד פרק אלו מגלחין' וחושש לסכנה אמר רבינו שיתן עשר שקל לצדקה וזה כבר מועיל לכל התלמידים.

חגיגה

בש"ק בלק תשס"ז אמר לי רבינו שאוחז בגמ' במסכת תענית ומועד קטן לומד בסוף אחרי מסכת חגיגה לפני יבמות כיון דחוס' כתבו בסוף מו"ק דף כ"ח ב' ד"ה בלע המות כדי לסיים בדבר טוב משום דמועד קטן הוא סוף סדר מועד ומה"ט מתיר הרב רבי יעקב מאורליי"ש הא דאתחיל סדר נשים בט"ו נשים אע"ג דאתחיל בפורענותא לא מתחיל כדאמרין ביש נוחלין ב"ב דף קח ותיירין דסומכין פורענות דמועד קטן אצל פורענות דיבמות דסמכין פורענותא לפורענותא ונחמתא לנחמתא.

יבמות

שאלתי את רבינו זצ"ל מה לומר דבר חיזוק לציבור שאני אומר להם שיעור לפני שמתחילים לימוד מסכת יבמות. אמר רבינו זצ"ל יבמות זה לא קשה זה מסכת יפה יש בה רק קצת חשבונות. לאחר מכן הוסיף לי רבינו זצ"ל בחיך נו הרי הציבור שאתה אומר להם את השיעור הם הרי עושים חשבונות במשך היום.

עוד אמר רבינו זצ"ל אחרי הבר מצוה שלי לפני שהלכתי ללמוד בישיבת לומזא בפתח תקוה אבא מרן הסטייפלער זיע"א אמר לי עכשיו לומדים בישיבת בית יוסף יבמות בוא תלמד אצלי. למדתי את מסכת יבמות באותה שנה בישיבה וחזרתי על המסכת כמה פעמים ולא היה קשה וידעתי אותה טוב. אחרי זה אבא אמר לי לא טוב שאתה נמצא ליד הבית ושלא אותי ללמוד בפתח תקוה שם הייתה גם ישיבה גדולה.

כתובות

רבינו סיפר ששאלו לחזו"א בישיבת תפארת ציון אם לדלג עם בחורים דפים ממסכת כתובות ואמר שלימוד התורה לא מזיק.

*

חידושי תורת רבינו עמ"ס לוקטו בקובץ מיוחד ע"י ישיבת תפארת ישראל שבראשות תלמידו הגר"מ דרוק שליט"א.

נדרים

סיפר שלמד אצל מרן הגר"מ ליפקוביץ זצ"ל מסכת נדרים והספיקו ללמוד פעמיים כל נדרים בזמן אחד. שוב בהזדמנות סח רבינו כשהיינו בישיבה קטנה לימד אותנו רמ"י לפקוביץ הוא הספיק איתנו במשך זמן קיץ פעמיים את כל מס' נדרים. אמר א' לפני רבינו מה רבותא יש כאן הלא בנדרים אין תוס'. ענה מיד רבינו אדרבה הרי יש הרבה ר"ן והר"ן קשה יותר מתוס'.

סיפרו על הגר"ח נחום פרצוביץ שפילס דרכו לכיוון קדמת בית המדרש, ושנים מן הבחורים שעסקו באותה עת בשיחת חולין הבחינו בו שהוא קרוב ועומד לחלוף על פניהם. תיכף ומיד החלו מתנדנדים נוכח הסטנדרים ובהגיעו סמוך ונראה ממש למקום מושבם החלו מנגנים, תנו רבנן, אי אי אי, תנו רבנן. ורבי נחום סר אליהם ולוחש באזניהם אי אי אי, אבל בכל מסכת נדרים [שזה המסכת שלמדו אז] אין ולו פעם אחת תנו רבנן.

כשסיפרו עובדה זו קמיה דהגר"ח קניבסקי, והיה נראה בעליל שנהנה מהסיפור עצם את עיניו, וכמו העביר את כל מסכת נדרים מול עיניו, לפתע ננער ולחש אמנם כן אין 'תנו רבנן' בנדרים אבל יש 'דתנו רבנן'. מאן תנא להא דתנו

רבנן נדר לחמישה בני אדם והותר לאחד מהם הותרו כולן (בנדרים כז, א).

סיפרו בהתפעלות עצומה עובדה זו לרבנו, ואמר על כך רבנו מה אתם מתפעלים והלא זו המכולת שלו. וביאר דבריו בתוספת נופך: האם משהו מאתנו מתפעל מבעל מכולת המכיר את כל תכולת חנותו היכן מונח כל מוצר ומה מחירו המדויק בודאי שלא. וכל זאת למה כי הוא חי את המכולת שלו זה החיים שלו. ואצל ר' חיים הגמרא והמפרשים הוא הוא המכולת שלו, ולכן יודע וזוכר את התורה כי זה מה שיש לו בראשו, וזהו הדבר היחיד שמעניין אותו.

והוסיף ידידי הרה"ג ר' יצחק אוהב ציון שליט"א: אמר לי מרן הגר"ק שזו לא הסיבה אלא מכיון שחוזר הרבה על כל דבר לכן זוכר והוסיף ואמר הלאו ונזכור אחרי שאנו חוזרים. (הקדמה לשערי ציון או')

נזיר

שאלו לרבינו מה לעשות על נשירת שער לילדה. השיב שלימוד מסכת נזיר ונגעים.

כמו"א אנשים של"ע עוברים טיפולים וביקשו סגולה שלא ינשרו להם השערות הציע להם ללמוד מסכת נזיר. (סגולת חיים)

סוטה

על בחור שמתנהג כשוטה אמר רבינו שאביו ילמד מסכת סוטה.

*

על מסכתא זו יצא ספרו הגדול של רבינו נחל איתן על כל עניני עגלה ערופה.

גיטין

בערב ראש השנה מרן זצ"ל מסיים את מסכת קידושין ובאותו היום מתחיל בלימוד מסכת בבא קמא

בכל שנה בערב ראש השנה מרן זצ"ל מסיים לימוד חצי ש"ס ועבר פסח מסיים את לימוד כל הש"ס, כשמרן זצ"ל החל ללמוד את מסכת גיטין אמר לי ש"כבר מריחים את ראש השנה" כל התקופות ומועדי השנה נמדדים אצל רבינו זצ"ל לפי סדר לימודיו.

קידושין

סיפר רבינו שלמד בישיבת תפארת ציון רצו שכל אחד יקח על עצמו ללמוד במסכת קידושין בעל פה כל אחד לקח דף או שתיים והוא רצה ללמוד את כל המסכת. בסוף הצליח ללמוד חצי מסכת עד סוף פרק ראשון וחושב שצריך להשלים זה אלא דאז היה בגיל מסתמא לפני מופלא הסמוך לאיש וחושב לפעמים להשלים אבל זה יקח הרבה זמן אחד.

ב"ק

שאל שאחד צריך לסיים ב"ק ונמנם וחלם שאם יסיים ימות. השיב רבינו זה שטויות.

רבינו היה ממליץ למי שיש לו כאבי רגלים ללמוד פרק כיצד הרגל.

וכן היה ממליץ לכאבי שיניים ללמוד פרק הנ"ל כי מבעה זה השן. (סגולת חיים)

ב"מ

בזמן שפרץ מגיפת הקוראנה אמר רבינו לגיסו מרן הגאון הגדול ר' יצחק זילברשטין שליט"א ללמוד פ' איזהו נשך' ב"מ והסביר רבינו בטעם הדבר כי זה פרק קשה.

וסגולה לקניית בית או להרחבה וכדו' הציע ללמוד פרק הבית והעליה. (סגולת חיים)

ב"ב

סיפר רבינו שנה אחת רציני לבדוק אם אפשר ללמוד מסכת בבא בתרא ביום אחד ולמדתי בבא בתרא מהבוקר של יום ה' עד הערב. כשער"פ חל בשבת ורצה לעשות שוב סיום יום ו'.

בערך בגיל שש עשרה גמרתי הש"ס עם תוס' והמסכת שלמדתי מאוחר יותר אני זוכר עד היום פחות למשל ב"ב למדתי אחרון.

סנהדרין

לאחד שסובל מאבנים בכליות שילמד מסכת סנהדרין שמוזכר שם הענין 'וסקלתם באבנים'.

*

שו"ת מרבינו על פרק בן סורר יצא ע"י בנו הגרא"ש שליט"א בספר מוסר אב.

מכות

לפצעים קשים בגוף הורה רבינו ללמוד מסכת מכות.

שבועות

השיב רבינו השיא של החיים זה לדעת את כל התורה, סגולה לזכור הלימוד הציע רבינו שילמד מסכת שבועות.

ופ"א אמר לא' שאין לו ילדים, [לאחר שהציע לו כמה סגולות שעשאם] שיחבר ספר על תחילת מסכת שבועות ששם מדובר בעניני המבדיל על היין וזכה לבנים זכרים.

ע"ז

רבינו דיבר עם אחד מנכדיו על נושא מסויים במסי ע"ז ובאמצע שאלו לא למדת מסכת ע"ז? והנכד השיב עדיין לא אמר לו רבינו. בגילך כבר צריך לדעת את כל הש"ס אם היה לי כה הייתי לומד איתך.

בצעירותי הוסיף רבינו הייתי לומד כל שנה את כל הש"ס עם תוספות זה לא בעיון גדול אבל זה לחזור על כל הענינים ובכלל כדאי ללמוד כבר כל הש"ס בגיל צעיר אפי' שלא מבינים כל כך כדי שלא יהיו הענינים זרים לו.

הוריות

פעם אמר רבינו לאחד שסובל ממחלה בעיניו שילמד מסכת הוריות שמוזכר שם "עני העדה".

ערוית

לאחד שביקש ברכה ואמר שקוראים לו עדי. אמר רבינו שילמד מסכת עדיות.

אבות

אמר רבינו שרק אחר כל המסכתות הקטנות שותה יין בסיום אבל אחר מסכת אבות דרבי נתן בלבד לדוגמא אינו שותה יין בסיום כיון דאינו מסכת רק ברייתא.

זבחים

סיפר רבינו שלמד עם אביו זצ"ל לפני הבר מצוה מסכתות קשות כמו עירובין זבחים מנחות חולין אך לא כל הש"ס, והשאר אבא רצה שאלמד לבד.

פעם אמר רבינו שחשב לכתוב חיבור מיוחד על כל עניני במה בתוך ספרו דרך חכמה ובמפח שיח השרה חי"ג על מסכת זבחים האריך בזה.

מנחות

סיפר רבינו שלמד עם אביו זצ"ל לפני הבר מצוה מסכתות קשות כמו עירובין זבחים מנחות חולין אך לא כל הש"ס, והשאר אבא רצה שאלמד לבד.

ליל ש"ק חיי שרה תש"פ סיפר רבינו שחלם שלמד מסכת מנחות וכתבתי ע"ז דרשה שלימה.

חולין

סיפר רבינו שלמד עם אביו זצ"ל לפני הבר מצוה מסכתות קשות כמו עירובין זבחים מנחות חולין אך לא כל הש"ס, והשאר אבא רצה שאלמד לבד.

החזו"א למד ביום אחד את כל מסכת חולין מדף לדף ע"י הרהור ביא"צ של אביו.

לפני לימוד חולין - עניני שחיטה אמר בשם החת"ס לתת פרוטה לצדקה

למי שחלה בדם, אמר ללומר פרק כיסוי הדם. (סגולת חיים)

בכורות

קיבל מחלת "קרון" במעיים מה יעשה מדה כנגד מדה? ילמד מסכת בכורות. א.ה. בתקופה מסוימת אמר רבינו על כמה מחלות בגוף האדם, שילמד מסכת בכורות ובתקופה שאחר כך אמר מסכת ערכין.

ערכין

רבינו זצ"ל סיים מסכת ערכין והלך מעט לנוח, כשהתעורר משנתו אמר אני באמצע מחלוקת, הבן שלי שאל איזה מחלוקת אמר לו רבינו רבי אליעזר ורבנן. (להדבק)

תמורה

סיפר רבינו למדתי חברותא עם הגאון ר' משה סולובייצקי זצ"ל מסכת תמורה ולא סיימנו וכשנסע להתחתן אמר שעוד נגמור בינתיים כבר נפטר אמר רבינו אולי נשלים אחר תחית המתים.

כריתות

רבינו עשה סיום על מסכת כריתות, נכנסו מנין ואמר רבינו קדיש והיה בשמחה גדולה לאח"כ אמר בקול מלא אושר היה סיום וחישב כמה זמן נשאר עד לימי ניסן שאז מסיים כל הש"ס רבינו התחיל לומר בקול יש עוד מעילה תמיד מידות קנים טהרות נדה בקול של אדם שמחזיק מרגליות בידו וסופרם לאט לאט.

מעילה

פעם למד רבינו את מסכת מעילה ביום ה' והתחיל אחר שעה אחד עשרה ובאחד וחצי כבר היה אחרי הסיום.

תמיד

שאלו לרבינו בדבר אם אפשר לעשות על מסכת תמיד שאין על הכל גמ' השיב רבינו שהחמירו בדבר שלא להסתמך על סיום כזה.

בסיום מסכת תמיד מידות וקנים אמר רבנו בהדרך - סליקא לה מסכת תמיד וכו' ולא אמר וסדר קדשים והסביר כי לא אומרים כך אלא בסיום הש"ס שם אומרים הדין נדה וכולי לתלמודא. (כל משאלותיך)

מדות

בהקדמה לספר ברייתא כותב רבינו: וצרפתי לזה ברייתא דמס' מדות אשר מדברת ג"כ מענינים אלו ופירשתי' בביאור קצר בס"ד [נוסח הברייתא העתקתי מהנדפס בניוירק תרפ"ח ומוגה ע"פ הנדפס בירושת"ו תרצ"ח]

קניין

לגדרת אמר רבינו ללמוד מסכת קניין. ובבית רבינו היתה הרבנית מחלקת מסכת קניין עפפי' ר"א גוטמאכר - קן מפורשת כסגולה ללימוד לכל המחלות.

כלים

שלמד עם בנו הגרי"ש מסכת כלים, רבינו הוריד מהארון ספר מיוחד עם ציורים והראה לו כל דבר באופן מוחשי על מנת שיבין היטב.

אהלות

לאחד שסובל מניוון שרירים אמר רבינו שילמד מסכת אהלות ששם מדבר ממנין אברי האדם. ופ"א אמר שיש שם אהל זרוק. (סגולות חיים)

נשאל רבנו מהי המסכת הקשה בש"ס? והשיב אהלות.

נגעים

על אחד שיש לו פיטריה אמר רבינו ללמוד מסכת נגעים. על אחד שכבר יש לו גירודים שלש שנים שילמד מסכת נגעים.

פרה

שהראו לרבינו תצלום של פרה אדמה שנולדה באמריקה בזמן הזה. רבנו נהנה מאוד ומרוב צפיה לגאלה ביקש שיתחבו לו את זה בין דפי המשניות של מסכת פרה.

טהרות

רבינו אמר שסדר טהרות הוא גישמאק' אבל צריך ללמוד לאט.

בשכונה שהיו כמה צרות אמר רבינו שהגברים ילמדו מסכת טהרות, והנשים יאמרו תהילים

מקואות

ש במסכת מקואות משנה ב' מבואר שהתפילין הוא דבר שמקבל טומאה וצריך טהרה האם קלף של ס"ת ג"כ מקבל טומאה ויצטרך טהרה או קלף לא מקבל טומאה. והשיב רבינו יתכן.

נדה

בחור ששאל לרבינו בענין ללמוד מסכת נדה, הגיב למה לא גם אני למדתי מסכת נדה בתור בחור. התורה לא מזיקה.

לאשה המפלת נפלים, המליץ לעלה ללמוד פרק המפלת. (סגולות חיים)

מכשירין

בתנאים לא מצאנו שתי שמות זולת אבא דאינו עוד שם אלא תואר כבוד וכן אבא יוסי חליקופרי מכשירין פ"א מ"ג.

זבים

באו אבא ושני ילדים ואמרו שלמדו ששה סדרי משנה וחזרו ויודעים ורוצים להבחין שאל רבינו מה פ' יום או יומים אמר הילד מעת לעת ושאלו רבינו מנין לך השיב מרש"י בחומש. אמר רבינו זה כתוב גם במשניות זבים פ"ב מ"ג ואמר רבינו שצריך לחזור.

טבול יום

שאלו לפני רבינו: מעשה באחד ששלח את בנו להתגיין לצבא, ובהיותו משרת בצבא פרצה מלחמה ונשלח בנו לשדה הקרב, והאב בגודל דאגתו לגורל בנו, נדר, שאם בנו יחזור בשלום יתן סכום כסף מסויים לצדקה. ואמנם הבן שב בשלום משדה הקרב, אך רק שלם בגופו ולא שלם ביראתו ובדתו, שכן התקלקל שם מאוד ברוחניות והתדרדר מטה מטה לדיוטא התחנונה, ובא האב לפני רבינו לשאול האם חייב הוא לקיים את נדרו אשר נדר לצדקה כיון ששב בנו מהמלחמה, או שמא אין זה קרוי ששב בשלום מכיון שנתקלקל מאד.

והשיב לו רבינו, כי דבר זה תלוי במחלוקת תנאים מפורשת במשנה (טבול יום פ"ד משנה ז): התורם את הבור ואמר הרי זו תרומה על מנת שתעלה שלום, שלום מן השבר ומן השפיקה, אבל לא מן הטומאה, ר"ש אומר אף מן הטומאה. [ופירש הרע"ב: כשהתנה שלום סתם ולא התנה לענין מה, מסתמא לענין שבר קאמר, שעל זה אדם ירא בשעה שמעלה מן הבור, אבל לא מן הטומאה, לפיכך אם נטמא, תרומתו תרומה, ר"ש אומר אף מן הטומאה דכשאומר שתעלה שלום, שתעלה בטהרה קאמר]. אמור מעתה, ששאלה זו האם מחוייב לשלם את נדרו שנדר לצדקה אם יחזור בנו בשלום מן המלחמה, תלוי בשתי שיטות אלו, לדעה ראשונה שכשאמר על מנת שתעלה שלום, נתכון רק שלום מן השבר ומן השפיקה, ולא שלום מן הטומאה, גם כאן נומר שנתכוון האב שבנו יחזור שלום בגופו, והרי חזר ומחוייב לשלם נדרו, אך לשיטה שכאשר אמר שלום נתכוון אף מן הטומאה, נומר גם כאן שנתכוון האב שיחזור בשלום היינו שישאר טהור ולא יתקלקל, ולפי"ז אינו מחוייב לשלם נדרו. (שערי ציון בהקדמה או' ז')

ידים

סיפר רבינו שיש לדעת איך ללמוד ספר חזו"א שכן בזמן שכתבו את השונה הלכות ועסקו בהל' נטילת ידים ראו קטע בחזו"א בהל' נטילת ידים ולא היה מובן דהוא נגד גמ' רש"י ותוס' בסוגי' ואח"כ פתחו חזו"א על מסכת ידים וראו ששם כותב בהרחבה ביאור כל הסוגי' עם פירוש משלו והכל הובן שפיר.

לסובל מכאבי ידים, המליץ רבינו ללמוד מסכת ידים. (סגולות חיים)

עוקצין

כשבן רבינו היה בן עשר וחצי כשגמר ששה סדרי משנה עשו סיום בחיידר ורבינו הכין לו דרשה כתוב בסוף עוקצין לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום ויש לשאול למה דוקא שלום. ובגמ' בבא מציעא פרק המפקיד מ"ב א' לפי שאין הברכה מצויה לא בדבר השקול ולא בדבר המדוד ולא בדבר המנוי אלא בדבר הסמוי מן העין וכתוב תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם א"כ יוצא לפי"ז שהשלום מתרבה בעולם כל הזמן וא"כ אינו דבר מדוד לכך לא מצא כלי מחזיק ברכה רק שלום שרק בזה יש ברכה.